

Statens Filmcentral

HONNINGHUSET

-en film om et bistandskontor

HONNINGHUSET. 25 min., farve, 16 mm.
Danmark, 1982. Produceret hos Saga Kortfilm
for Statens Filmcentral. Manuskript og
instruktion: Kristoffer Nyholm. Klip: Søren
Christensen. Kamera: Alexander Gruszynski.
Tone: Niels Bokkenheuser. Distribution: Statens
Filmcentral.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis i forbindelse med forevisning af filmen. Henvendelse til hovedkontoret Vestergade 27, 1456 København K, eller Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.

HONNINGHUSET blev til en film, selv om nogle bistandskontorer nægtede at medvirke. Den øverste politiske ledelse afslog til trods for personalets og »klienters« tilsagn. Bistandskontorerne er et led i et skrøbeligt socialt system med vandtætte skodder ud til verden omkring. Et lukket univers, der med sine interne cirkulærer, de hemmelige love, der regeres efter, usynliggør modsætninger og rettigheder og isolerer mennesker uden for samfundets produktive liv. Den færdige film skyldes først og fremmest de medvirkende: personalet og ikke mindst »klienter«, der offentliggør deres problemer. Hermed har de taget skridtet imod at gøre det usynlige synligt, det anonyme vedkommende, et brud med et isolerende og undertrykkende system.

Kristoffer Nyholm

Det startede med en stor flot »æske« med tilbud til borgerne....

Af socialrådgiver Gertrud Erichsen

Ordet forsorg kommer af at forsørge, dvs. skaffe sig det nødvendige til livets opretholdelse. Og det er lige præcis, når vi ikke selv kan det (og der ikke er andre, der forsørger os), at vi bliver bistandsklienter. At være bistandsklient vil stort set sige at være forsørgt af »det offentlige« nemlig af de af samfundets borgere, der er så heldige, endnu at have arbejde. Hvis det danske samfund var indrettet sådan, at alle voksne mennesker *havde* arbejde og en bolig, de kunne betale, så ville der næsten ingen bistandsklienter være.

Bistandsloven er blevet et vidt forgrenet netværk, der, lige siden den trådte i kraft i 1976, er blevet kraftigt beskåret. Lovens funktion, mål og midler er uigennemskuelige og en jungle for såvel bistandsmodtagere som socialarbejdere.

Bistandsloven er som et kinesisk æskesystem - ydelserne bliver mindre og mindre. Det startede med en stor flot »æske« med tilbud til borgerne om rådgivning, vejledning, forebyggelse, opsøgende arbejde, helhed i behandlingsarbejdet, økonomisk og anden form for støtte og hjælp, udmålt efter *behov* og ikke efter *årsagen* til den opståede transgsituation. Det vil sige, skønnet måtte (oprindeligt) ikke forplumres af moralske fordomme eller normer. Nu hedder det i interne cirkulærer, at »transgsafhøringen skal finde sted på en passende måde«. Vi er tilbage til den ældre forsorgslovgivnings (moraliske) vurdering af, om transgen er selvfor-skyldt eller ikke (værdigt trængende!), og glemt er de gode

intentioner om at vurdere behovet for hjælp hos det enkelte menneske og familie ud fra en helhedsvurdering.

Al erfaring og alle undersøgelser fortæller os, at når der sættes hurtigt ind med rigelig økonomisk og personlig hjælp til mennesker, der rammes af sociale begivenheder, der slår dem ud af kurs, så er sandsynligheden for, at de hurtigere bliver i stand til at klare sig selv og være uafhængige af offentlig forsørgelse langt større, end når hjælpen dels lader vente på sig, dels er knapt tilmålt og behæftet med mange kontrolforanstaltninger. Det er dyrere for samfundet i det lange løb at spare på bistandshjælp og -tilbud. Jo lavere den økonomiske bistandshjælp er, og jo mindre tid og ressourcer der fra politisk hold afsættes til personlig rådgivning og vejledning, desto længere tid fastholdes mennesker i bistandssystemet og bliver afhængige af dets forsørgelse som eksistensgrundlag.

Vores bistandssystem aftegner nogle uhyggelige perspektiver for fremtiden. Både for det enkelte menneske, der er bistandsklient, og for store grupper af mennesker, der gøres til klienter. Hvor er vi på vej hen? Bistandssystemet er en magtfuld stat i staten, det herskendes magtinstrument til omfordeling mellem de, der er i arbejde, og de, der ikke er det. Historisk vil man kunne konstatere, at socialpolitikens funktion altid har fulgt kapitalens kriser, høj- og lavkonjunkturer; derimod har det aldrig været socialpolitik-

kens funktion og mening i vores samfund at medvirke til at ændre endsige fjerne *årsagerne* til sociale problemers opståen. Idéen i dansk socialpolitik er, at sociale problemers opståen skyldes personlige, individuelle og private årsager.

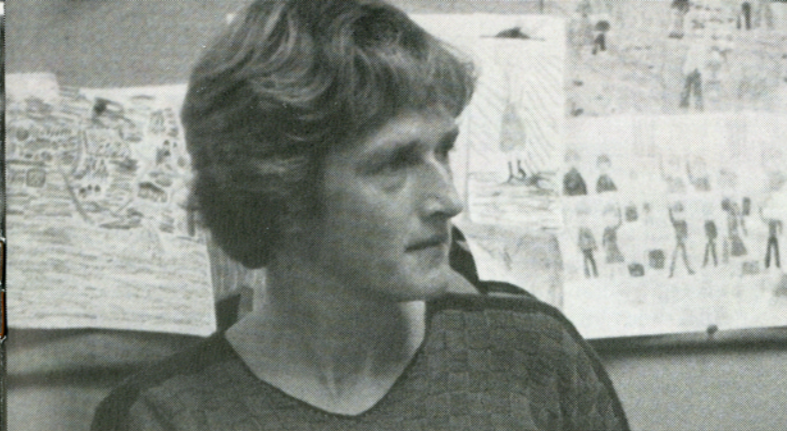
Socialreformkommissionen, der blev nedsat i 1964 for at reformere og opbygge et moderne progressivt bistandssystem, analyserede f. eks. ikke udbygningen af arbejdskraften i produktionen som årsager til sociale og menneskelige problemers opståen, eller samfundsmæssige økonomiske kriser med arbejdsløshed til følge som årsag til menneskelige problemer. Socialpolitikens funktion er således at udøve forsorg efter politisk bestemte behovskriterier, og dermed skabe stødpuder, hvor sociale konflikter kan opsamles, medens konflikternes årsag forbliver uberørt; dvs. at socialpolitikens funktion overfor borgerne også er at tilsløre, at sociale og menneskelige problemer er samfundsmæssige problemer. Systemet har fordel af at påføre folk en følelse af at være personlige fiaskoer!

Jeg mener, at bistandssystemet fungerer sådan, at det gør de mennesker, der modtager bistandshjælp, til passive, ængstelige, uselvstændige, taknemmelige, skyldfølede mennesker. Altså medgørlige. Ikke farlige for systemet. Ty-ste. Bange.

Bistandsmodtagerne står alene. De har endnu ikke organiseret sig, de står ikke samlet i deres krav om en menneske-værdig behandling og et økonomisk eksistensgrundlag, der er til at leve af uden at forarme materielt og åndeligt, kulturelt.

Heldigvis ses tydelige tendenser blandt nogle grupper af bistandsmodtagere, der har organiseret i hvert fald deres vrede mod de ydre forhold i samfundet, der betinger deres

sociale og menneskelige forarmelse. De er kommet langt, fordi de ikke bøjer nakken og vender deres vrede indad som forkrøblet vrede, der lammer deres handlekraft. Jeg tænker her på de unge og gamle mennesker, der gennem boligbesættelses-aktioner tvinger samfundets politikere til at indse samfundsmæssige problemer. Jeg tænker på den unge »tiggerhær«; mennesker mellem 18-25 år, der udsultes af samfundet, fordi det ikke har brug for deres arbejdsevne og energi på en samfundsmæssig skabende måde. De tilbydes ikke arbejde, ikke uddannelse, ikke samfundsnyttigt arbejde. Det er en generation af unge, hvis reproduktionsniveau politisk fastsættes til et absolut eksistensminimum, de skal leve og bo for 2300 kr. (1982) månedlig - i Danmark. Måske blir der oprør.

SØS: Det er egentlig lige meget, om det er mandag eller lørdag. Det er noget andet, når man har arbejde. Så skal man op om morgenen. så er der en grund til at stå op.

ARVIND: Og da jeg så kom derop, så kværnede det hele sådan rundt, og jeg var ret nervøs. Jeg følte jo altså, at jeg skulle op og modtage hjælp – sådan en slags fattighjælp.

HELLE: Nogle af os (socialrådgivere) blir rasende og aggressive, andre sætter sig ned og tuder over det. Men egentlig er det nok det samme. Det samme med, at vi konstant får en dårlig samvittighed over for klienterne.

FRANK: Den ene dag skal jeg sidde og snakke med folk om, hvordan de har det. Den anden dag skal jeg slå dem oven i hovedet på grund af arbejdsvægring eller andre ting, de har gjort.

LUCIA: Jo mere, der sker omkring én med papir og sager og mennesker, der snakker omkring én, uden at man er med, jo mere passiv bliver man. Jo mere begynder man at lyve, jo mindre sandhed er der med i det, og så er det løgnen, der får overtaget.

Brudstykker af dialogen i filmen.

Der bliver ikke færre bier af, at der kommer låg på honningkrukken...

Af journalist Erik Thygesen

Forleden talte jeg med en 42-årig kone, jeg ikke har set i årevis. Hun var blevet skilt for 3-4 år siden. Hendes yngste var netop flyttet hjemmefra. Jeg har altid hørt hende beskrevet som en dygtig mor og kok og huspasser – absolut perfekt i jobbet som hustru. Nu er hun alene. Hun skal ud og have et andet job.

På en måde er hun invalideret. Efter tyve år som hjemmegående er hun som et trafikoffer, der har behov for og krav på og ret til en ny uddannelse. Men bistandskontoret har aldrig villet hjælpe hende til dét. Hun kan få et eller andet fast, mindre beløb. Hun kan gå til kontrol. Hun kan prøve, om hun kan finde sig noget ufaglært knoklearbejde.

Kvinden har en masse talenter. Det kræver noget investering af tid og penge og noget forkælelse at få drejet disse talenter hen et sted, hvor hun kan leve af dem og forsørge sig selv i en ny tilværelse og en ny identitet.

At nægte hende denne investering er kortsigtet økonomi – jeg tror, hun vil være på bstanden i årevis – og spild af menneske-ressourcer. Hendes liv bliver forbitret af frustration og vrede. På alle måder et tab for det fællesskab, som et samfund også er.

Jeg ser Kristoffer Nyholms film om bistands-systemet, »Honninghuset«, og jeg sidder og tager mig – i hvert fald

mentalt – til pengepungen og kortet med trækprocenten og kan ikke tænke på andet end: hvor er de penge dog givet dårligt ud.

Det er ikke at give penge dårligt ud at give hovedpersonerne i denne film hjælp til dagen og vejen, men det er at give penge dårligt ud at give dem så lidt og på en så upersonlig og uforpligtende måde, at det kun bliver til dagen og vejen og intet andet og intet, der fører videre derudover.

Den modne, mandlige håndværker i filmen har haft et liv før bistandhjælpen. Han har noget at sammenligne med, og han har haft tilstrækkelig med støtte både i sin egen erindring og i sin familie til, at han kan komme i gang igen og frigøre sig fra bistandssystemet. Det ville være forkert at sige, at bistandssystemet hjælper ham særlig meget til at frigøre sig. Men han kan huske, at værdighed er udøvelse af fri vilje, og den værdighed længes han tilbage mod.

Filmens to yngre kvinder var ikke kommet så langt i deres liv, da de kom i kontakt med bstanden. De har ikke nået at danne et sammenhængende billede af sig selv, som de kan stå fast på og handle ud fra. De har ikke nået at danne den nødvendige kerne af selvrespekt. De har en fornemmelse af at have tabt alting på forhånd. De er frustrerede og utilfredse, men har svært ved at forklare, hvad der egentlig er i vejen. De har fornemmelse af at have tabt livet næsten inden,

det er kommet i gang. Alkoholisering, ydmygelse, selvud-slettelse. Et ægteskab med en stærk og dominerende og dermed igangsatte mand – eller tilsvarende naturkatastrofer – er næsten det eneste, som vil kunne ryste dem over på et andet spor. Det er ikke bistandskontoret, der hjælper dem frem til en analyse af de dybere årsager til problemerne. Det er ikke bistandskontoret, der støtter dem frem til en selvforståelse, som er stærk nok til, at de kan give kærlighed og andet overskud fra sig og lege med i livet som ligeberettigede partnere.

Den ene af pigerne i filmen siger, at hun er meget lykkelig for sit barn. Hvis ikke hun havde det barn, ville hun ikke komme op om morgenen. Barnet giver hende en daglig rytme og en ansvarsfølelse og en fornemmelse af normalitet, som det ellers kan være sin sag at opretholde, hvis ikke man er på daghold fra 7 til 15.30 på en anonym fabrik i et udefinerligt industri-kvarter og er gift og har to børn, hund, bil i en sovebygade. Kun de allerstærkeste er i stand til at overholde normalitetsreglerne uden at bryde sammen. Så godt som alle forholder sig til dette normalitets-begreb. Dét, som er normalt for denne pige, er børnehavetiderne.

Det giver lidt ekstra fra bstanden at have et barn. Et barn koster penge. Barnet er på kort sigt en god investering for statskassen. Barnet giver moderen så meget ansvarsfølelse, at hun ikke går gennem isen til en masse ting, som er meget dyrere for statskassen: kriminalitet, alkoholisme, narkomani. Barnet holder moderen væk fra gaden og fra hospitaler og klinikker og institutioner.

På langt sigt er denne kortsigtede gevinst nærmest kriminel: Hvilke overlevelsesmuligheder har et barn, som af staten har fået til opgave at være et voksent menneskes eneste

normalitets-punkt – at give et voksent menneske en form for identitet, som mor? Hvordan kan denne mor nogensinde give dette barn en mulighed for at frigøre sig fra moderen på en bare nogenlunde afslappet facon? Hvordan vil det præge barnet at se moderen gå ned med flaget i ensomhed og selvmedlidenhed, når barnet på et tidspunkt tvinges til at rive sig løs?

Et følsomt menneske vil næppe kunne undgå at bryde sammen under en sådan form for belastning. En mor, der ikke har ret meget andet end sit barn at leve for, vil have store vanskeligheder ved at give barnet tilstrækkelig med følelsesmæssig og intellektuel stimulans til, at barnet vil kunne vokse ud over hende og hendes miljø.

Hvad jeg prøver på at sige er, at der er en overhængende fare for, at barnet kommer til at arve moderens sagsbehandler. I stedet for at give moderen et ordentligt afsæt, som er så godt, at barnet holder op med at være hendes eneste grundelse for at leve videre – vælger det gældende bistands-system at fastholde moderen på elendighed og uselvstændighed. Og som moderen barnet – er jeg bange for.

En bistandsmodtager, jeg kender, bruger 45 minutter på at gå gennem byen til en bekendt for at låne til en busbillet, så hun ikke skal gå hele vejen ud til arbejdsformidlingen, hvor hun skal komme forbi på faste tidspunkter og få et stempel på; at hun har været forbi – arbejde kan de ikke tilbyde hende; kun en fornemmelse af, at der bliver holdt øje med hende.

Fordi den direkte hjælp er så lille, at hun somme tider må vende puder og gulvtæpper og jakkelommer for at finde mønter til en halv liter mælk og en busbillet (hun har ikke

råd til et buskort, selv om det på længere sigt er en besparelse) -

for*di* staten har behov for at opretholde en fiktion om, at fast arbejde (ligegyldigt hvad) er det sundeste og bedste for alle, og at staten gør, hvad den kan, for at finde fast arbejde til alle -

- skal hun bruge det meste af en dag på at nå frem til en kø af ligestillede, hvor ingen er i stand til at kontrollere nogen, fordi alle er numre og ikke navne og personer. Hun skal bruge det meste af en dag på at opfylde nogle bureaukratiske regler, som hverken giver hende arbejde eller penge eller uddannelse eller overskud til at komme videre med noget som helst. Hun ydmyges. Det er alt, hvad der sker.

For de penge, det koster at ydmyge hende, kunne hun i stedet få en uddannelse, et indskud til en lille butik, en studierejse, en prøvetid på en landbrugsejendom - hvadsomhelst som kunne vise veje ud af ydmygelsen.

En klient fortæller i filmen, at hun én gang har haft en meget god samtale med en socialrådgiver, men at fortryllesen blev brudt, da samme socialrådgiver fik lejlighed til at kigge i klientens journal. Så var alting ligesom sagt, og så var der ikke mere at snakke om. Klientens konklusion er, at man burde kunne møde op som ubeskrevne blade, friske nye ansigter, ukendte skæbner.

Konklusionen siger noget om, hvor perverst bistandsystemet er blevet. Historien burde have været omvendt: En socialrådgiver får *heldigvis* lejlighed til at kigge i journalen, og så opdager hun »lige pludselig, at jeg er skidegod til at lave mad, og skolekøkken var mit bedste fag, da jeg gik i skole, og så får hun mig ind som praktikant og bagefter som elev, og nu er jeg fast ansat på et cafeteria-køkken, og vi har

det så skønt sammen. Vi er 4-5 stykker, og vi griner bare hele dagen. Der er én, der siger 'rødbeder', og så ligger vi flade af grin hele bundtet...«

En mandlig klient kritiserer, at der i alt for høj grad anlægges skøn i forbindelse med tildeling af bistandshjælp. Det er som i den gamle fattiglov, siger han.

Det er, som om han forestiller sig et opslag uden for bistandskontoret: så og så meget har man krav på, hvis man opfylder de og de betingelser.

Som det hele kører for øjeblikket, ville det måske også være det bedste - en lille håndbog med takster og diverse frynsegoder.

Men det kan ikke være løsningen på længere sigt. Det er det samme som at acceptere, at er man én gang røget ind i dette system, så er det for at blive.

En socialrådgiver siger småbittert et sted i filmen, at det nok er sådan, at de som er vant til meget, fortsat er i stand til at trække mest ud af »honningkrukken«. Det lyder uretfærdigt, og det lyder som »de der har, til dem skal der gives, og de som intet har, fra dem skal endnu mere tages«.

Socialrådgiverens konklusion er endnu et udtryk for, hvor perverst systemet har udviklet sig. Konsekvenserne af en fyring eller en sygdom eller et sammenbrud eller andre naturkatastrofer vil aldrig være de samme for alle. Konsekvensen af denne socialrådgivers holdning synes at være, at alle skal nivelleres ned til en fælles form for dårlighed.

Klienten, der vil have et »retfærdigt« skema, og socialrådgiveren, der har fået øje på en over- og underklasse af bistandsmodtagere, har med begge arme og ben omfavnet idéen om bistandshjælp som automatiske, udynamiske almis-

ser, som skal holde alle på samme niveau af ydmygelse og mindreværd for altid.

Socialrådgiverne har dårlig samvittighed, fordi de godt kender klienternes forventninger til systemet, men er ude af stand til at indfri disse forventninger.

Socialrådgiverne ved, at kvaliteten af det arbejde, de udfører, generelt er for ringe. Socialrådgivere, der kommer til at sige disse ting offentligt, har det med at blive fyret, så det sker ikke så tit: De kender bedre end de fleste konsekvenserne.

Slæbet med at undgå alt for lange køer uden for døren på bistandskontoret gør, at de fleste sagsbehandlere på bistandskontorerne knap nok har tid til at undersøge den sociallovgivning, som findes, og de muligheder den indeholder.

Idéen med et socialt bistandssystem må være noget i retning af, at her har vi et sikkerhedsnet, som vi alle altid kan være bevidste om er til stede, og som vi kan falde ned og til i, når og hvis behovet opstår. Det skal ikke være et system, vi sidder fast i. Ikke alene er det uværdigt at bringe nogen i en sådan situation - det er altfor sindssygt dyrt for klienten og for samfundet og staten og os allesammen. Det er dårlig samfundsøkonomi - psykisk og økonomisk.

Hvem har brug for en stadigt voksende gruppe af frustrerede, selvmorderiske, selv-udsmattende fattigrøve, hvis hovedindhold i livet er at finde nye veje til at lokke kroner ud af socialrådgivere og sagsbehandlere, hvis hovedopgave synes at være at sidde så hårdt på honningkrukken som muligt? Det er psykisk masse mord. Begge parter driver af blod.

Et socialt bistandssystem må være en helle, en oase, et

hvilepunkt, man kan falde tilbage på og rejse sig fra igen, når man har fået pustet lidt ud og fået nye kræfter.

Han er i midten af 30'erne. Han fik studentereksamen og dalrede rundt på universitetet et par år, før han blev fuldtids-hash-forhandler. Det gik godt nogle år, og han tjente en masse penge, men erhvervet har en række indbyggede risici: Han blev arresteret et sted i Sydeuropa og var ikke meget værd, da han igen nogle år senere dukkede op her i landet.

Han er god til sprog. Han er belæst. Han er dygtig til at begå sig. Han har ledet en teatergruppe i fængslet. Han er en fremragende amatørnedker. Han er charmerende, underholdende, højt begavet.

Bistandskontoret var, da han kom hjem efter den udenlandske fængsling, ude af stand til at hjælpe ham med at kanalisere et eller flere af talenterne ind i en uddannelse eller et job, hvor han kunne klare sig selv og skaffe sig selv en tilfredsstillende levestandard.

Han er i fængsel igen. Her i landet denne gang. Forbrydelsen er den samme. Der bliver ikke færre bier af, at der kommer låg på honningkrukken.

